

PROGRAM AZ
ÁLDOZATOKÉRT
ÉS A TETTESEKÉRT

Tettekkel az eredményes társadalmi beilleszkedésért

– Adj még egy esélyt! –

TÉtt – program az áldozatokért és a tettesekért

A fogvatartottak többszakaszos, társadalmi és munkaerő-piaci reintegrációja és az intenzív utógondozás modellje

TÁMOP 5.6.3-12/1-2012-0001 kódszámú kiemelt projekt.

A konzorcium vezetője a Belügyminisztérium

A megvalósításban részt vevő konzorciumi partnerek:

- Büntetés-végrehajtás Országos Parancsnoksága
- Nemzetgazdasági Minisztérium

A megítélt támogatás összege: **2,977 milliárd forint**

A megvalósítás ideje: **2012. december 01-től 2015. október 31-ig**

A megvalósítás helye: **Magyarország valamennyi büntetés-végrehajtási intézete**

BELÜGYMINISZTERIUM

NEMZETGAZDASÁGI
MINISZTERIUM

Kiadó: Belügyminisztérium
Nyomdai előkészítés: Duna-Mix Kft.
Nyomda: CREW Nyomdaipari Szolgáltató Kft.
2015.
Fotók: BvOP Archívum

Tisztelt Munkaadók!

A TETT program keretében nagy hangsúlyt fektetünk a fogvatartottak felkészítésére, hogy szabadulásuk után sikeres szereplők legyenek a munkaerő-piacon, segítve ezzel a büntetés-végrehajtás reintegrációs törekvéseit. Ebben a kiadványban bemutatjuk Önöknek, hogy a büntetés-végrehajtás ideje alatt milyen szolgáltatásokkal készítjük fel a fogvatartottakat a szabadulás utáni munkavállalásra. A szabadulók sikeres elhelyezkedése nem csupán felkészítésükön, hanem a munkaadói oldal fogadókézségén is múlik.

Célunk, hogy kiadványunkkal hozzájáruljunk, hogy minél több munkáltató tartsa követendő példának a szabadultak foglalkoztatását, akár a társadalmi felelősségvállalás részeként.

Integráció vagy reintegráció?

A társadalom egyetlen dolgot vár el a börtönbüntetését letöltött bűnelkövetőtől „térjen jó útra”, vagyis mielőbb illeszkedjen be a társadalomba.

A börtönbüntetésüket töltők évekig tervezgetik, mit fognak csinálni, ha kiszabadulnak. Egy részük úgy érzi, tanult a büntetéséből, változtatni szeretne az életén, és nem akar többé visszakérülni. Aztán letelik a büntetés, ám ritka, hogy az elítélt olyan külvilággal találkozik, amire számított.

Bár az esetek mintegy felében van hová hazamennie, és szerencsés esetben még várják is, a neheze csak ezután jön, munkát kell találnia, és itt már kevés az akarat, nem feltétlenül segítenek a személyes kapcsolatok.

Oktatás a büntetés-végrehajtási intézetekben

A reintegráció érdekében a foglalkoztatás középpontjában a fogvatartottak munkáltatásán túl, oktatásuk és képzésük áll. A szabadságvesztés büntetésre ítélték társadalomba való sikeres visszailleszkedésének egyik fontos feltétele a megfelelő iskolai végzettség, illetve szakképzettség megszerzése. Főként általános iskolai és szakképzéseket szerveznek, de lehetőség van arra, hogy a fogvatartott a középiskolai, vagy felsőfokú tanulmányait is a börtönben fejezze be.

A fogvatartottak többsége általában alacsony iskolai végzettséggel kerül a börtönbe. Egy százalékuk analfabéta, 15%-uk nem végezte el az általános iskolát.

A büntetés-végrehajtási intézetekben tanulók létszáma az alábbiak szerint alakult az elmúlt 3 évben:

Tanév	Általános iskola	Középiskola	Szakképzés	Felsőfok	Összesen
2012/2013	787 fő	836 fő	361 fő	38 fő	2 022 fő
2013/2014	1 151 fő	819 fő	720 fő	46 fő	2 736 fő
2014/2015	1 083 fő	858 fő	1 131 fő	30 fő	3 102 fő

A kiemelt projektben országos szinten összesen 70 darab szakképzés valósult meg a 29. bv. intézet vonatkozásában, melyek kiválasztása az infrastrukturális adottságok, a helyi sajátosságok, a bv. intézet napirendje, a fogvatartotti jogok tiszteletben tartása, az iskolai végzettség, és az egészségügyi alkalmasság figyelembe vételével történt.

A legnépszerűbb szakmák a következők:

- Építő- és anyagmozgató gép kezelője (targoncavezető szakirány)
- Ingatlan fenntartó, karbantartó
- Asztalosipari szerelő
- Konyhai kisegítő
- Szobafestő
- Faipari gépkezelő
- Informatikai betanító alapképzés

A szakmaképzésnek nagy jelentősége van abban, hogy a fogvatartottak számára a tanulás, majd az azt követő sikeres megmértetés, a bizonyítvány megszerzése, önbizalmat adjon és kellő motivációt nyújtson egy új élet megkezdéséhez. Ezáltal a beilleszkedés is sikeresebb lehet a szabadulást követően.

A szakmák kiválasztásánál törekedtünk, hogy illeszkedjenek az adott térség felvevő piacához, a hiányszakmákhoz, ezzel is segítve, hogy szabadulásuk után minél nagyobb eséllyel kapcsolódjanak be a munka világába.

A szakma megszerzése ugyanolyan feltételekhez kötött, mint a kinti életben: az előírt óraszám-ban részt kell venni az elméleti és gyakorlati órákon, valamint helyt kell állni a vizsgákon is.

Munkáltatás a büntetés-végrehajtásban

Az elítélteket törvény kötelezi a munkavégzésre. A fogvatartottak egy része az intézet fenntartásában (felújítás, karbantartás) és a működés kiszolgáló funkciók ellátásában (mosoda, konyha) vesz részt. A bv. szervezet 12 gazdasági társaságát arra a célra hozták létre, hogy fogvatartottakat foglalkoztassák. A büntetés-végrehajtási részben önálló, a belső ellátás keretében számos terméket állítanak elő fogvatartotti munkával. Az alapvető élelmiszer-ellátottság közel 100%-os, erről többek közt Baracsán pékség, Pálhalmán állattenyésztés és növénytermesztés gondoskodik. A belső ellátás keretében, fogvatartotti munkálatással készülnek a használati tárgyak is. A zárkaajtót Vácon a Duna-Mix Kft.-nél, a zárkákba a vaságyat Sopronkőhidán gyártják, a fegyőrök ruhája Kalocsán készül az Adorján-Tex Kft.-nél, a bakancsokat Balassagyarmaton gyártja az Ipoly Cipő Kft.

2014-ben 9.182 fogvatartottat foglalkoztattunk valamilyen formában, 4.137-en gazdasági társaságoknál, 2.741-en a büntetés-végrehajtási intézetekben dolgoztak, 684-en az ún. PPP foglalkoztatásban vettek részt, 1.633-an oktatásban, képzésben, 186-an pedig terápiás foglalkoztatásban részesültek. A foglalkoztatottsági ráta jelenleg 80% feletti.

Szolgáltatások fogvatartottaknak a TETT program keretében

1. Fogvatartottak tájékoztatása, toborzása
2. A fogvatartottak gyakorlati felkészítése (személyiség-, készség- és képességfejlesztés)
3. A fogvatartottak szakképzése
4. a) Kivezető szakasz-szabadulásra felkészítés: Intenzív utógondozás, munkaerő-piaci tanácsadás
4. b) Szabadulás utáni utógondozás

A toborzás és a tájékoztatás során a fogvatartottak megismerik a projekt szolgáltatásait. A programba belépő ügyfelek a reintegrációs tanácsadóval és az utógondozó koordinátorral közösen térképezik fel, hogy milyen a jelenlegi helyzetük, szabadulást követően honnan indul újra az életük. A szükségletfelmérés függvényében közösen határozzák meg, hogy a fogvatartottnak mit kell tennie a sikeres visszailleszkedés érdekében, és ehhez a szakemberek milyen segítséget tudnak nyújtani.

A program második szakaszában a fogvatartottak – a közösen kiválasztott – készség- és képességfejlesztő (kommunikációs, agressziókezelő, konfliktuskezelő, önismereti, életvezetési) tréningeken és kompetencia-fejlesztő csoportfoglalkozásokon vehetnek részt. A főként előzetes letartóztatást végrehajtó ún. megyei börtönök esetében 60 óra (2*30 óra), a jogerősen elítéltek fogva tartását végző ún. letöltő házak esetében pedig 90 óra (3*30 óra) időtartamban.

A harmadik szakaszban piacképes szakmákat (például konyhai kisegítő, szobafestő, mezőgazdasági munkás, asztalosipari szerelő) tanulhatnak, bizonyítványt szerezhhetnek.

A szabaduláshoz közeledve a fogvatartottak megtanulják, hogyan keressenek munkát a szabadulásukat követően, arra is felkészülnek, mit kell tenniük, hogyan kell viselkedniük, hogy munkahelyüket megtarthassák. Segítséget kapnak ahhoz, hogy a szabadulást közvetlenül követő időszakban a beilleszkedéshez szükséges alapvető feltételek (például iratok, lakhatás) rendelkezésre álljanak, és megerősödjön a támogató/családi környezet. A visszailleszkedést önkéntes mentorok is segítik.

A sikeres elhelyezkedés érdekében a fogva tartás ideje alatt az alábbi szolgáltatásokat nyújtjuk a fogvatartottaknak:

Motivációs beszélgetés (egyéni, csoportos):

Célja a fogvatartottak a gyakorlati felkészítése alatti motiváció fenntartása. A tanácsadók rendszeres motivációs foglalkozásokat tartanak egyéni és csoportos motivációs beszélgetések formájában.

Életpálya tanácsadás (egyéni):

Olyan komplex folyamat/szolgáltatás, amely az egyéni kompetenciák figyelembe vételével segíti az egyént az életkor-specifikus pályaválasztási, pályamódosítással összefüggő, pályakorrekciós elakadások kezelésében, valamint a kapcsolódó problémákra való megoldás megtalálásában.

Álláskeresésre való felkészítés, kompetenciafejlesztés:

Azoknak a kompetenciáknak a fejlesztése, amelyek a szabadulás utáni sikeres munkavállalást biztosítják. Ezek szükségesek ahhoz, hogy a képesek legyenek a rendszeres és megbízható munkavégzésre, illetve egy adott munkahelyen beilleszkedni.

1. **Kulcsképeség fejlesztés:** azoknak a szakmákhoz nem kapcsolódó képességek felismerésének elősegítése és fejlesztésére vonatkozó ismeretek elsajátítása, amelyek révén az egyén a munka világába sikeresebben léphet be.
2. **Álláskereső technikák oktatása:** strukturált csoportfoglalkozás, melynek célja az álláskeresőben eredményesen hasznosítható legfontosabb álláskereső technikák elsajátítása.
3. **Álláskereső tanácsadás:** egyéni tanácsadás azoknak az ügyfeleknek a részére, akik munkát akarnak vállalni, de nem rendelkeznek az álláskeresőzéshez szükséges ismeretekkel, gyakorlattal.
4. **Munkahelyi szocializáció:** A szolgáltatás célja, hogy az ügyfél a tanácsadó segítségével megismerje a munkahelyen történő viselkedés szabályait, valamint hogy adott munkakör esetében ismerje a munkafolyamatokat.
5. **Munkaerő-piaci és foglalkozási információk nyújtása:** célja a munkaerő-piaci részvétel növeléséhez, a foglalkoztatás bővítéséhez, az inaktivitás csökkentéséhez és a munkaerő-piaci és szociális biztonság megteremtéséhez kapcsolódó ellátásokról és szolgáltatásokról a célcsoport megfelelő, teljes körű és naprakész tájékoztatást kapjon.

A munkaerő-piaci beilleszkedésen túl a családba, a helyi közösségbe történő visszailleszkedést is fontosnak tartjuk, szabadulás után folytatjuk a börtönben megkezdett utógondozást.

A szabadulás utáni utógondozásról

A szabadulás egyben újrakezdést is jelent a fogvatartott számára. Szabadságvesztése időtartama alatt folyamatosan változott a világ, számos információ nem áll rendelkezésére és nehézséget jelenthet eligazodnia mindezekben. Még, ha televízión keresztül figyelemmel is kísérte a „kinti életben” bekövetkezett változásokat, azokat közvetlenül nem élhette át, ezért nem rendelkezik gyakorlati tapasztalatokkal. Ez igaz a munka világára is, a munkaerő-piac változásaira. Ha volt is szakmája, olyan technikai fejlődés ment végbe, amihez nehéz igazodnia, ehhez segítségre, támogatásra van szüksége.

Az utógondozás célja az, hogy a szabadságvesztésből szabadulnak – függetlenül attól, hogy feltételeesen vagy kitöltve szabadul – segítséget nyújtson a társadalomba való beilleszkedéshez. Az utógondozás a szabadulás napjától vehető igénybe, és időtartama legfeljebb egy évig tarthat. Az utógondozást a szabadult tartózkodási helye szerint illetékes büntetés-végrehajtási pártfogó felügyelő végzi.

Az utógondozás teljes mértékben önkéntesen vehető igénybe. Az utógondozás keretében segítséget kérhet a szabadult különösen:

- a munkábaállásához;
- lakhatása vagy szállása megoldásához;
- a korábban megkezdett tanulmányai folytatásához;
- gyógykezelése érdekében egészségügyi intézményben történő elhelyezése elősegítéséhez.

A TETT program szolgáltatásai szabadulás után

A szabadultak az álláskeresésben történő segítségén kívül az alábbi problémákkal szembesülnek.

A leggyakrabban igényelt szolgáltatások jellemzően a lakhatás megoldása, iratbeszerzés, gyámügyi-gyermekvédelmi kérdések, szociális támogatások/segélyezés és jogi problémák területét fedik le.

A szabadultak legtöbb esetben iratbeszerzés kapcsán keresték az utógondozó koordinátorokat. Másodsorban gyámügy-gyermekvédelmi kérdéseknél a szabaduló és a másik szülőnél lévő gyermek kapcsolattartása, illetve a gyermekvédelmi ellátásba, nevelőszülőkhöz került gyermekkel való kapcsolattartás kérdésében. A lakhatásnál a hajléktalanság és a kint élő családtagokkal megváltozott (megromlott) viszony miatti lakhatási helyzet a fő probléma.

A szociális támogatás és segélyezés kérdésében döntő, hogy az általában pénz nélkül vagy kevés pénzzel szabaduló fogvatartott napi létfenntartása is veszélyben van, főleg akkor, ha nincs lakhatása, vagy nem fogadja be egy hozzátartozója sem. Előfordul olyan szabadult is, akinek élelemre vagy ruházatra van szüksége, emellett az ügyintézőkhez, munkakereséshez tömegközlekedési jegyre lenne szüksége.

A fenti problémákból látható, hogy a szabadultaknak ahhoz családi kapcsolataikat, lakhatásukat rendezni tudják, kulcskérdés a mielőbbi sikeres munkavállalás, a biztos és legális jövedelemszerzés lehetősége.

Sikertörténetek

G. András négy évet töltött börtönben. Ez idő alatt befejezte általános iskolai tanulmányait, sőt targoncavezetői szakmát is szerzett. Miután szabadult, sikerült elhelyezkednie. *„A családban én vagyok az egyetlen, akinek szakmája van, de mióta kint vagyok már sikerült rábeszélnem az öcsémet, hogy fejezze be a tanulmányait. Úgy érzem, hogy sínen vagyok, és örülök, hogy a családom is mindenben támogat.”*

„Egy szabolcsi zsákfaluban nőttem fel, úgy, hogy soha nem láttam olyan embert, akinek három hónapnál tovább lett volna munkája. Innen persze egyenes út vezetett a börtönbe, ahol beosztottak a konyhára, majd közölték, hogy lehetőségem van szakmát szerezni. Élttem a lehetőséggel és bolti hentes bizonyítványt szereztem. Négy és fél hónapja szabadultam, és azóta sikerült elhelyezkednem a szakmában. Távolabbi céloom, hogy sikerüljön Ausztriába kikerülnöm” – a Szombathelyi Országos Büntetés-végrehajtási Intézet volt fogvatartottja.

K. Béla szabadult elítéltnek már fogva tartása alatt jelezte a cég ahol a büntetése alatt dolgozott, hogy munkájával annyira meg vannak elégedve, hogy ha szabadul, „tárt karokkal” várják. Béla négy hónapja hagyta maga mögött a börtönt, és azóta véglegesítették régi-új munkahelyén. *„Ha a börtönben nem kaptam volna lehetőséget arra, hogy dolgozzak, akkor mind a mai napig munkanélküliként tengetném napjaimat. Nem gondoltam volna, hogy egyszer ezt mondom, de nekem jót tett a börtön.”*

A váci börtönben 2012-ben indult el a kétéves, OKJ képesítést adó szobafestő-mázoló és tapétázó képzés. A nemrég lezárult oktatás végén huszonnégy fogvatartott vehette át oklevelét. Sz. Béla időközben szabadult fogvatartott is részt vett a képzésen. *„Gyorsan eltelt ez a két év, hasznosan töltöttem és még jól is érztem magam a fiúkkal. Sokat tanultam, és mivel ezelőtt semmi kapcsolatom nem volt a festéssel, nagyon hasznos volt. Köszönöm mindenkinek, hogy szakmát szerezhettem és esélyt kaptam egy jobb életre a szabadulásom után!”*

Az annamajori pékségben fogvatartottak készítik a kenyeret és a péksüteményeket, amely a környező börtönöket és a helyi lakosságot is kiszolgálja friss pékáruval. Gábor a büntetését töltötte Baracsán, amikor beiratkozott a pék szakmaképzésbe. A kétéves iskola elvégzése előtt szabadult, így engedélyt kért arra, hogy a vizsgára visszajöhessen. **„Remekül érzem magam, hiszen már sikerült munkát találnom egy pékségben. Egy héttel a szabadulás után már fel is vettek. Nagyon hasznos volt tehát számomra ez a képzés, hiszen mindent itt tanultam meg a szakmáról. Bebizonyosodott, hogy az itt megszerzett tudással gond nélkül megállom a helyem a civil pékek között.”** Gábor végül jeles minősítéssel végezte el az Annamajori Kft. szervezésében lezajlott pék szakmunkásképzést.

A Szegedi Fegyház és Börtön tizennyolc fogvatartottja 2015. őszén kéthónapos faipari szerelő-tanfolyamon sajátította el az asztalosmesterség fortélyait. A szabaduláshoz közel álló elítéltek a Csillag szomszédságában működő Nagyfa-Alföld Kft. gyártelepén vettek részt a képzésben. *„Egy héttel karácsony előtt szabadulok. A fiatalokúak börtönét követően még négy évet húztam le különböző fegyházakban, és csak néhány hónapja vagyok itt a Csillagban”* – mondta Roland, akinek már van szobafestő-mázoló és hegesztő szakképesítése is, most szeretne volna kipróbálni az asztalosságot is. „Amikor hallottam a lehetőségről, rögtön jelentkeztem. Ezt akár ülve is lehet csinálni, szemben a másik két szakmámmal. Szolnok megyéből származom, otthon majd saját asztalosipari vállalkozást szeretnék indítani” – mondta a 23 éves, szabadulás előtt álló fogvatartott. A program másik résztvevője, a 44 éves József már a tanfolyam elindulása előtt is a börtön bútorkészítő műhelyében dolgozott. „Teljesen beleszerettem a fába, csodálatos dolog, amikor az ember egy darab fából szekrényt vagy széket képes alkotni.” József egyértelműen úgy látja, hogy a civil életben is van jövője ennek a szakmának.

Zoltán tizenegyszer állt bíróság előtt. Rablás, verekedés, súlyos testi sértés. Összesen 10 év 11 hónapot töltött fegyházban. Ma szociológusként területfejlesztéssel foglalkozik főállásban. Nem volt egyszerű idáig jutni, közben sokszor érezte úgy, hogy a társadalomnak „kényelmesebb” a régi énje.

„Rendes ember akartam lenni, kimenni, dolgozni. Még bent elkezdtem tanulni, és felépíteni az új életemet. Csakhogy mindenki azzal jött, hogy minek akarok tanulni. A társak azzal cukkoltak, hogy na, mi van, okosabbnak képzeled magad. Szerettem volna minél jobban elsajátítani a szakmát, ezért cégeknek írtam, hogy bent vagyok, szeretnék megváltozni, küldjenek tankönyveket, cserébe a szabadulásom után levizsgázom, és dolgozom nekik. Vagy százötven cégnek írtam, egy válaszolt. Egy könyvelő cég vezérigazgató-helyettese. Nagyon rendes volt, küldött könyveket, de mondta, hogy mindenképp kell hozzá az érettségi. Kérvényeztem, hogy valahogy elkezdhessem a gimnáziumot (...) Bejöttek, meghallgattak, felvettek, onnantól elkezdtem tanulni. Beiratkoztam egy vendéglátó-ipari iskolába, cukrásznak. A gondok akkor kezdődtek, amikor gyakorlati helyet kellett keresni, egy hetem volt rá. Nem tudtam, mit mondjak majd, hogy magyarázom meg, hogy vén fejjel mit keresek a húszéves tanulók között, de azt mondtam, nem érdekel, akkor is sikerülni fog. (...) Felhívtam, kértem egy időpontot, és fogadott. Elmondtam, hogy a legjobb helyen akarom megtanulni a szakmát, profi, nívós helyen, a legjobbaktól. Előtte mindenhol elmondtam, honnan jövök, de figyelmeztettek, hogy ezt nem kéne, és én is láttam, hogy rosszul vannak ettől az emberek. Végül mondtam, hogy hát az a helyzet, hogy nem kaphatok erkölcsit. A mester nem kérdezett semmit, csak mondta, hogy hát igen, így már változik a helyzet, mindenképp a vezetőség elé kell vinni a kérdést.

Pár nap múlva felhívtak, hogy felvettek. Mondanom sem kell, többet kellett mutatnom, mint egy átlagembernek. A hétvégeket, ünnepeket mindig én vállaltam, és mindenre nagyon vigyáztam. Sosem mentem például egyedül az öltözőbe, inkább egy órát járkáltam, míg végez valaki. Csak pár hónapig tartott volna a gyakorlat, de bejártam továbbra is ingyen, végül egy év múlva azt mondták, kész a szerződésem, ha akarom, aláírhatom. El se hittem. Felvettek állásba.

Szerettem, de keményen kellett dolgozni, és míg régen elköltöttem egy nap akár 80 ezret is, most 60-at se kerestem egy hónap alatt. Tizenöt éve megvettem a Nike cipőt, akármennyibe került, most a kínaira is spórolni kellett. Megtaláltak a régi ismerősök is, kérdezték, tényleg dolgozol? Mennyit keresel, de égő! Muto-gatták a köteg pénzeket, és hát ez ugye nehéz volt.

Végül emiatt hagytam ott. Először társsegítőként a frissen szabadulók beilleszkedését segítettem, aztán mikor megvonták a pályázati támogatást, maradt az építőipar. Fúrtam-faragtam, bontottam házat, és közben jelentkeztem az egyetemre - először szociális munkásnak. A szóbelin mondták, hogy szépen feleltem, maximális pont lesz. Itt követtem el a hibát, mert megkérdezték, miért jelentkeztem, és én elmondtam. A kihirdetésen már csak 14 pontom volt, és finoman közölték, hogy ez nem az a hely, ahova nekem jönnöm kell. Végül Miskolcon sikerült. 2010-ben végeztem szociológusként.”

Ilona két évet töltött börtönben. A TÁMOP projekt során olyan tudással gazdagodott, amely nagymértékben segítette lakhatási problémáinak megoldását, és az elhelyezkedését is.

„Nagyon féltém mi lesz velem a civil életben, 2 év börtön után. A testvérem fogadott be és ő segít az új életem elindításában. A gyerekeim nevelőszülőknél, minden vágyam, hogy magamhoz vehessem őket. Első lépés egy munkahely...”

Szerencsésnek mondhatom magam, mert a TÁMOP programnak köszönhetően, amiben a börtönben vettem részt, mindez megvalósulhatott.

Van munkahelyem! Hogyan is jutottam el ideáig?

Szüleim alkoholisták voltak, nem igazán törődtek velem és a testvéreimmel. Hat éves voltam, mikor az intézetbe kerültem. Apám korán meghalt, anyám alig tartotta velünk a kapcsolatot.

Problémás gyerek voltam, több alkalommal megszöktem, csavarogtam. Rossz társaságba keveredtem, 18 évesen terhes lettem, idősebb nővérem karolt fel, de nehezen küzdöttem meg a feladatokkal. Fiatal voltam, élni akartam. Nem maradt el a rossz társaság, inni és drogozni kezdtem.

Börtönbe kerülésemtől már három gyermekem volt, akik nevelőszülőkhöz kerültek.

A börtönben megkerestek a Támoposok egy program lehetőségével. Eleinte nem igazán értettem mi ez, de mindent bevállalok, csak gyorsabban teljen az idő. Csatlakoztam a programhoz.

Nagyon bizalmatlan voltam, de sok-sok személyes beszélgetés reményt adott. Kibeszélhettem magamból a problémáimat, segítettek a családommal való kapcsolattartásban, sok jó tanácsot kaptam, hogyan kezeljem a helyzetet a gyerekeimmel, akikkel életvitelem miatt nagyon megromlott a kapcsolatom. Ezeknek a beszélgetéseknek köszönhetően javult a viszonyunk, közeledtünk egymáshoz.

A programon belül lehetőségem volt két, 30 órás készség- és képességfejlesztő tréningen részt venni. Kommunikáció és konfliktuskezelő tréningek során sok új ismeretre tettem szert, a játékok és a feladatok gondolat ébresztőek voltak. Sokat változtam.

Az igazi áttörés a tréningek után következett. Ez volt az igazi nagy lehetőség, beválogattak az induló szakmaképzésbe.

Gyerekkoromban nem szerettem tanulni, ha csak tehettem lógtam az iskolából. Alig tudtam befejezni a nyolc általánost. nem tanultam tovább, semmilyen szakmám nem volt ezért munkát sem kaptam sehol. Biztos voltam benne, hogy egy szakmával a kezemben könnyebben fogok boldogulni a kinti életben.

Az iskola nehéz volt. Munka mellett, szabadidőnkben végeztük. Sokat segített, hogy többnyire azokkal jártam együtt, akikkel a tréningen is egy csoportban voltunk. Egy csapatként működünk, segítettük egymást. Zárkában esténként együtt tanultunk, készültünk a vizsgára. A tanárok kedvesek, türelmesek voltak. Figyeltek ránk.

A vizsgától nagyon félttem, de tudtam képes vagyok rá. A sok tanulás meghozta az eredményt, levizsgáztam, megkaptam életem első bizonyítványát. 33 évesen. Tudtam minden könnyebb lesz egy szakmával a kezemben a szabadulás után.

Szabadulásom után a testvérem, aki úgy, mint régen is, újra felkarolt és segített, valamint a támopos utógondozó koordinátor támogatása nélkül elvesztem volna.

A testvéremnek köszönhetően volt hol laknom, mit ennem. Az utógondozó koordinátor pedig segített munkát keresni. Önéletrajzot írtunk, elkísért a Munkaügyi Központba. A börtönben szerzett bizonyítvánnyal a kezemben, sok-sok próbálkozás után sikerült elhelyezkednem egy vállalkozónál.

Mindent megteszek, hogy megtarthassam a munkahelyem, tudom ez a záloga, hogy visszakaphassam a gyerekeim és új életet kezdhessenek.”

Amennyiben felkeltettük az érdeklődését a szabadultak foglalkoztatásával kapcsolatban, keresse a területileg illetékes büntetés-végrehajtási pártfogót a helyi büntetés-végrehajtási intézet elérhetőségén.

A TETT programról minden információt megtalál a www.tettprogram.hu weboldalon vagy keresse a TETT program oldalát a Facebook-on:

facebook.com/TEtt-Program

További információk:
www.bv.gov.hu/tamop